

๑๓

สติปัญญา อัตโนมัตติ

หมู่เพื่อนแอบจาดจ้อง

ย้อนมากล่าวถึงระยะที่ท่านอาจารย์มันเริ่มป่วย หลวงตาเล่าสภาวะจิตในระยะนั้นให้พระเถรฟังดังนี้

“...ตอนท่านอาจารย์มันเริ่มป่วยจิตเราก็เริ่มซุ่มนูนวุ่นวายของมันไม่มีวันมีคืนเลย ตั้งแต่นั้นมาเรื่อยๆ จิตเราก็ไม่ว่างเลย ท่านป่วยหนักเข้าเท่าไร เราก็ยังต้องเป็นตัวตั้งตัวตีเกี่ยวกับการดูแลรักษา ตลอดถึงหมู่เพื่อนที่จะไปเกี่ยวข้องกับท่าน เราเป็นผู้คอยให้อุบายคอยแนะนำตักเตือน ไอ้เราเองก็หมุนตีวๆ ซี ลงจากกุฏิท่านก็เข้าทางจงกรม แนะ

พอออกจากทางจงกรมมาก็ขึ้นกุฏิท่าน นี่หมายถึงอยู่นองฝื่อ ออกจากกุฏิท่านก็เข้าทางจงกรม ปล่อยท่านก็ปล่อยไม่ได้ เป็นเรื่องสำคัญมากที่เราจะปล่อยไม่ได้ แม้หมู่เพื่อนจะมีมากก็ตาม แต่เราคอยแนะคอยให้อุบายคอยอะไรอยู่ตลอดเวลา นั้นแหละ

พอมีเวลาบ้างนิดหน่อยก็เข้าทางจงกรม เพราะตอนนั้นจิตมันพิลึกพิลั่นจริงๆ ที่เรียกว่ามันเป็นของมันเอง ไม่มีใครบอกใครสอนไม่มีใครแนะนำแหละ หากเป็นในตัวของมันเองถึงวาระที่มันเป็นนี้ถ้าเราเรียกก็เรียกว่า ภาวนามยปัญญา อย่างว่า

“...ถ้าผมตาย
พวกท่านจะฟังใคร?...
เออ...ให้ฟังท่านมหานะ
มหาฉลาด
ทั้งภายนอกภายในนะ...”

เมื่อก้าวถึงขั้นภาวนามยปัญญาแล้วต้องหมั่นตัวไปเองเป็นอัตโนมัติ ไม่หยุดไม่ถอย มีแต่หมั่นอยู่ตลอด หมั่นกับกิเลสนั้นแหละไม่ใช่หมั่นอะไร ลืมวันลืมคืนลืมปีลืมเดือนลืมเวลา ไม่ได้ส่งออกนอก มีแต่พันกันอยู่กับกิเลสอาสวะประเภทต่างๆ อยู่ภายในนั้น...”

ก่อนท่านอาจารย์มั่นจะมรณภาพ และเป็นระยะที่ท่านยังอยู่ระหว่างการออกวิเวก ท่านอาจารย์มั่นได้เคยปรารภถามพระที่ขึ้นไปทำข้อวัตรอุปัฏฐากว่า

“ถ้าผมตาย พวกท่านจะฟังใคร?”
สักครูหนึ่งท่านอาจารย์มั่นพูดขึ้นว่า “เออ ให้ฟังท่านมหานะ มหาฉลาด-ทั้งภายนอกภายในนะ...”

ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีพระเถรหมู่-เพื่อนต่างแอบจ้องท่านอยู่เสียบๆ และตั้งใจว่าเมื่อสิ้นท่านอาจารย์มั่นไป ก็ยังมีความหวังจะได้อาศัยท่านเป็นที่พึ่งที่แนะนำทางการภาวนาต่อไปได้

ดังนั้น เมื่อเสร็จงานพิธีศพท่านอาจารย์มั่น พระเถรหลายสิบลูบต่างคอย-

งานประชุมเพลิงศพท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ณ วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร
วันอังคารที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓ (ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๓ ปีชาล)

ติดตามท่านอยู่ตลอด แม้ท่านจะพยายามหลบหลีกปลีกตัวหนีไปทางอื่น ด้วยเพราะเป็นระยะที่ต้องการอยู่ลำพังคนเดียว แต่ก็ยังมีหมูเพื่อนคอยสืบรอยติดตามไปตลอดเวลา แทบจะทุกสถานที่ เพราะเพิ่งขาดร่มโพธิ์ร่มไทรใหญ่คือท่านอาจารย์มันไปไม่นานนี้ เดี่ยวองค์นี้ตามมา สักเดี๋ยวองค์นั้นตามมาอีกแล้ว เป็นอยู่อย่างนั้นตลอดในระยะนั้น ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ระย่นี้ว่า

“...ถึงระยะที่จะอยู่กับหมูเพื่อนไม่ได้... มันอยู่ไม่ได้จริงๆ เสียเวลาเวลาใครมายุ่งไม่ได้นะ คิดดูซิไปบิณฑบาตที่ไหน หมูบ้านใหญ่ๆ ไม่อยู่ ไปหาอยู่บ้าน ๕-๖ หลังคาเรือน... บ้านใหญ่ไม่เอา ถ้ายิ่งบ้านไหนไปแล้วเขารูมาหา โอ้ย บ้านนี้ไม่ได้เรื่องแน่ นั่น เขาจะมายุ่งเราจนหาเวลาภาวนาไม่ได้ ไม่เอา

หนีไปหาอยู่หมู่บ้าน ๓-๔ หลังคาเรือน บิณฑบาตกับเขาพอมีชีวิตบำเพ็ญธรรมให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่านั้น ไปบิณฑบาตก็ทำความเพียรตลอด ยุ่งกับใครเมื่อไร ทั้งไปทั้งกลับมีแต่เรื่องความเพียรเหมือนกับเดินจงกรม มันเป็นอยู่ในหลักธรรมชาติของมันเองเวลามันหมุนของมัน เห็นชัดๆ อยู่ในหัวใจว่า

‘อยู่กับใครไม่ได้’

นี่มันก็อยู่กับใจเราเอง ระยะหนึ่งมันบอกว่า *‘อยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องได้วิงหาครูหาอาจารย์ไม่จั้นจมนั้น’*

มันรู้ชัดๆ ก็ต้องได้เข้าหาครูหาอาจารย์ ถึงวาระที่จะอยู่คนเดียวนี้ จะอยู่

กับใครไม่ได้แล้วมันก็รู้จัก ใครติดตามไม่ได้นะ โอ้ย! ขโมยหนีจากพระจากเถรเหมือนขโมย ขโมยใหญ่ๆ เลยนี่ โน่นหัวใจหิวใจกันนั้น ขโมยหนีกลางคืน กลางวันหมูเพื่อนจะเห็น

ถ้าพอไปกลางวันได้ก็ไป พอไปกลางคืนได้ก็ไปกลางคืน ดึกตื่นไม่ว่านะหนีจากหมูเพื่อน มันไม่สบาย มันอยู่ไม่ได้ก็งานของเราเป็นอยู่อย่างนี้มีเวลาว่างเมื่อไร อยู่อย่างนี้ตลอด แล้วจะไปอ้าปากพูดคุยกับคนนั้น อ้าปากพูดคุยกับคนนี้ได้ยังไง งานเต็มมืออยู่เนี่ย นั่นถึงวาระมันเป็นในหัวใจตัวเอง...”

นางงามจักรวาล...อวิชา

วันหนึ่งช่วงเดือนสามข้างแรมหลังเสร็จพิธีถวายเพลิงท่านอาจารย์มันแล้ว ท่านก็ไปภาวนาที่วัดดอยธรรมเจดีย์ ระยะนั้นท่านยังคงอัศจรรย์กับความสว่างไสวของจิต ดังคำปรารภกับพระตอหนึ่งว่า

“...จิตของเรามันสว่างไสว ก็อย่างว่านั่นแหละ คนเป็นบ้าอัศจรรย์ตัวเอง ไม่มีใครอัศจรรย์เท่าเจ้าของอัศจรรย์บ้าในตัวเอง ไม่ใช่อัศจรรย์ธรรมแต่เป็นอัศจรรย์บ้า ความหลงความยึดจิตอวิชา มันจึงอัศจรรย์ตัวเอง เวลาเดินจงกรมอุทานออกมาในใจว่า

‘แหม...จิตเราทำไมสว่างเอานักหนา นะ ร่างกายเรามองดูมันเห็นพอเป็นรางวัลเป็นเงาๆ เพราะความรู้ทะลุไปหมด’

สว่างไปหมดเลยก็อัศจรรย์ละซี เราถึงว่าอัศจรรย์บ้า...”

ท่านอดอาหารมาได้เพียง ๓ วัน เนื่องจากกระยะนั้นอดนานมากไม่ได้แล้ว เพราะนับแต่เริ่มปฏิบัติมาจนขณะนี้เป็นเวลา ๙ ปี ตอนนี้ก็พรรษาที่ ๑๖ แล้ว ท่านก็อดอาหารแบบสมบุกสมบันอย่างนี้ตลอดมา วันนั้นท่านจึงตั้งใจจะฉันทันจันทัน

เนื่องด้วย **ท่านอาจารย์กมา**^๑ อนุญาตให้ชาวบ้านมาใส่บาตรที่วัดทุกวันพระ พระเณรจึงไม่จำเป็นต้องออกไปบิณฑบาตนอกวัด

ตั้งนั้นพอได้อรุณแล้ว เพื่อรอเวลาฉันอาหารท่านจึงออกจากกุฏิไปเดินจงกรมทางด้านตะวันตกของวัด ตั้งใจว่าจะเดินอยู่จนกระทั่งได้เวลาบิณฑบาต ขณะที่ท่านเดินจงกรมไปมาอยู่นั้น เกิดรำพึงขึ้นในใจว่า

“เอ...จิตนี้ทำไม่อัศจรรย์นักหนา นะ มันสว่างไสวเอามาก...”

พอรำพึงถึงเรื่องความอัศจรรย์ของจิตจบลงเท่านั้น **อุบาย**ก็ผุดขึ้นมาใน

ขณะจิตหนึ่งเป็นคำๆ เป็นประโยคๆ อย่างไม่คาดไม่ฝันว่า

“ถ้ามีจุดมืดอมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั้นแลคือตัวภพ”

ในตอนนั้นท่านแล้วว่าท่านงงเป็นไก่อตาแตกไปเลย เพราะยังไม่เข้าใจในอุบายที่ผุดขึ้น จึงได้แบกปัญหานี้ไปคนเดียวในป่าในเขา ทางอำเภอบ้านฝื่อท่าบ่อ^๒

ในช่วงนี้เอง ที่แรกท่านจำเป็นต้องให้ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์^๓ พระอุปัชฌาย์ของท่านร่วมเดินทางไปด้วย แต่กระนั้นก็ตาม การสนทนาธรรมระหว่างท่านกับท่านเจ้าคุณก็มีไม่บ่อยนัก เพราะกลัวจะขาดการสืบต่อทางความเพียร จึงจำเป็นต้องได้เลี้ยงท่านเจ้าคุณอยู่เรื่อยๆ ส่วนท่านเจ้าคุณเองก็คงสังเกตเห็นได้ชัดเจนจนมีอยู่ครั้งหนึ่งท่านเจ้าคุณจึงได้กล่าวขึ้นว่า

“เธอเอ๊ย เรากลับไปแล้วเธอก็จะสบายหรือ เธออยู่เพราะเรา”

ถึงตอนนี้ท่านเคยให้เหตุผลว่า

๒ อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี และอำเภотаบ่อ จังหวัดหนองคาย

๓ เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ ท่านบวชตั้งแต่เป็นสามเณร ต่อมาได้เล่าเรียนปริยัติที่วัดเทพศิรินทราวาส กทม. ในสมัยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ พอเรียนจบตามต้องการแล้ว ท่านก็ยอมรับกลับไปเป็นพระปกครองเขตและจำพรรษาที่วัดโพธิสมภรณ์ อุดรธานี เพื่อรักษาพระกรรมฐานให้อยู่ป่าเพ็ญสมณธรรมได้โดยสะดวก เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์นี้ ท่านให้ความเคารพต่อท่านอาจารย์มั่นเป็นอย่างสูง ปีหนึ่งๆ ในตอนที่องค์ท่านอยู่ที่หนองฝื่อ สกลนคร เจ้าคุณต้องเดินเท้าเปล่าไปกราบนมัสการเยี่ยมถึง ๒ ครั้ง ท่านเองที่เป็นผู้นิมนต์ท่านอาจารย์มั่นจากเชียงใหม่มาอยู่ที่นี่ได้

๑ ท่านอาจารย์กมา จิรบุญญู เจ้าอาวาสวัดคยธรรมเจดีย์ในขณะนั้น

ท่านไม่สะดวกจะอยู่ด้วยใครๆ ในเวลานั้นจริงๆ เพราะไม่อยากให้เสียเวลาขาดความเพียรเลย ท่านเจ้าคุณก็มีเรื่องจำเป็นต้องพูดคุยอยู่บ่อยครั้ง เวลาพูดคุยทำให้ชะงักไปบ้างในทางความเพียร อีกประการหนึ่งเมื่อท่านเจ้าคุณไปในที่ใดๆ คณะพระเถรธรรมราวาสลูกศิษย์ลูกหาที่มักมาราบมาเยี่ยมท่านอยู่ไม่ขาดสาย ดังนั้นเมื่อท่านเจ้าคุณจากท่านไป ความต่อเนื่องทางความเพียรจึงมีขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

ความจำเป็นของครูอาจารย์

ท่านกล่าวถึง **อุบาย** ที่ผุดขึ้นในภายในจิตของท่านที่ว่า “ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั่นแลคือตัวภพ”

ในตอนนั้นท่านยังไม่เข้าใจความหมาย จึงได้แต่รู้สึกเสียดายเป็นอย่างยิ่งว่า หากท่านอาจารย์มันยังมีชีวิตอยู่ องค์ท่านจะสามารถแก้ปัญหานี้ให้ได้ทันที ดังนี้

“...หากท่านอาจารย์มันยังทรงธาตุทรงขันธอยู่ ท่านจะแก้อุบายนี้ได้ทันที และจิตอวิชชาดวงสว่างไสวนาอัศจรรย์นี้ ก็จะต้องพังทลายขาดสะบั้นลงไปในตอนนี้อย่างเดียว แต่เพราะด้วยขณะนั้น ปัญญายังไม่ทันกับอุบายที่ผุดขึ้น จึงไม่สามารถพังทลายได้ มิหนำซ้ำยังติดขัดยึดมั่นเข้าเสียอีกด้วย...”

ด้วยเหตุนี้เองท่านจึงพูดอย่างถึงใจอยู่เสมอว่า ครูบาอาจารย์ผู้จริงนั้นมี

ความจำเป็นอยู่ทุกระยะดังนี้

“...ถ้าสมมุติว่านำปัญหานี้มาเล่าถวายท่านอาจารย์มันตรงนี้บ๊อบ... ท่านจะใส่ผางมาทันที ทีนี้ก็จะเข้าใจบ๊อบเดียว จุดนั้นก็พังทลายไปเลย นี่มันไม่เข้าใจปัญหาก็คบอหดอยู่แล้ว นี่ถึงได้ว่าความจำเป็นมีอยู่ทุกระยะนา...”

เรื่องจิตนี้จึงสำคัญที่ครูที่อาจารย์ผู้ให้การอบรมสั่งสอน ผู้ที่ท่านรู้แล้วไม่ต้องพูดมากเกินไป ท่านใส่บ๊อบเดียวได้ความ ใครจะมาล้อมครอบทั้งหนองทั้งบึงไม่ได้ จะโยนยาใส่กันทั้งตุ้ทั้งหีบมันไม่ได้

เรื่องความจำเป็นกับครูอาจารย์ มันจำเป็นอย่างนี้ไม่ว่าขั้นไหนๆ ความก้าวหน้าของเรามันซ้ำผิดกัน ปัญหาบางอย่าง แก่กันอยู่ ๒ วัน ๓ วันแก่กันยังไม่ตก... ไม่ตกมันก็ไม่ถอย จะต้องแก้ให้ตกจนได้ นี่ซิมันจะตาย เพราะคำว่าแพ้นั้นมีไม่ได้ ถ้าจะแพ้ให้ตายเสียดีกว่า นอกจากต้องทะเล่โดยถ่ายเดียว ถ้าไม่ทะเล่ก็ต้องเจอะกันอยู่อย่างนั้น หมุนตัวๆ อยู่นั่น...”

พบปราชญ์ กลางป่าเขา

ราวปี ๒๔๙๓ ท่านได้ไปพักอยู่กับท่านอาจารย์หล้าในเขาลี้กราวครึ่งเดือนที่พักเป็นป่าเขา อาศัยอยู่กับชาวไร่ บิดนบิดา พอเป็นไปวันหนึ่งๆ เดินจากที่พักออกมาหมู่บ้าน กว่าจะพ้นจากป่าก็เป็นเวลา ๓ ชั่วโมง ๒๐ นาที ถึงหมู่บ้านก็รวม ๔ ชั่วโมง ท่านได้มีโอกาสศึกษาเรียนถาม-

ธรรมกับท่านอาจารย์หล้า รู้สึกว่าซาบซึ้ง-
จับใจท่านมาก ดังปรากฏอยู่ในตอนหนึ่ง-
ของหนังสือ “ปฏิปทาพระอรหันตคฤหัสถ์”
ว่า

“...ท่านอาจารย์หล้าอธิบายปัจเจก-
การคืออวิชชาได้ดี ละเอียดลอมมาก ยาก-
จะมีผู้อธิบายได้อย่างท่าน เพราะปัจเจก-
การเป็นธรรมละเอียดสุขุมมาก ต้องเป็นผู้-
ผ่านการปฏิบัติภาคจิตตภาวนาอย่าง-
ซ้ำของ จึงจะสามารถอธิบายได้โดย-
ละเอียดถูกต้อง เนื่องจากปัจเจกการหรือ-
อวิชชาเป็นกิเลสประเภทละเอียดมาก
ต้องเป็นวิสัยของปัญญาวิปัสสนาชั้น-
ละเอียดเท่าๆ กัน จึงจะสามารถค้นพบ-
และถอดถอนตัวปัจเจกการคืออวิชชาจริง-
ได้ และอธิบายได้อย่างถูกต้อง...”

ท่านอาจารย์หล้าเป็นศิษย์ผู้ใหญ่-
ของท่านพระอาจารย์มั่น ภูมิลำเนาเดิมอยู่-
เวียงจันทน์ ท่านไม่รู้นักหนังสือเนื่องจากไม่-
เคยเรียนมาก่อน นับแต่อุปสมบทแล้ว
ท่านอยู่ที่ฝั่งไทยตลอดมาจนวันมรณภาพ
เพราะทางฝั่งไทยมีหมู่คณะและครูอาจารย์-
ทางฝ่ายปฏิบัติมาก

ท่านอาจารย์หล้าเริ่มฉันหนเดียว
และเที่ยวกรรมฐานอยู่ตามป่าตามเขา-
กับท่านพระอาจารย์มั่นและท่านพระ-
อาจารย์เสาร์มาแต่เริ่มอุปสมบท ไม่เคย-
ลดละข้อวัตรปฏิบัติและความเพียรทางใจ-
ตลอดมา

ท่านกล่าวถึงการบำเพ็ญสมณธรรม
ของท่านอาจารย์หล้าไว้เช่นกันว่า

“...ท่านอาจารย์หล้ามีนิสัยเด็ด-
เดี่ยวอาจหาญ ชอบอยู่และไปคนเดียว
ท่านมีนิสัยชอบรู้อะไรแปลกๆ ได้ดี คือพวก-
กายทิพย์ มีเทวดา เป็นต้น พวกนี้เคารพ-
รักท่านมาก ท่านว่าท่านพักอยู่ที่ไหนมักมี-
พวกนี้ไปอารักขาอยู่เสมอ

ท่านมีนิสัยมักน้อยสันโดษมาก-
ตลอดมา และไม่ชอบออกสังคมนักคือหมู่-
มาก ชอบอยู่แต่ป่าแต่เข้ากับพวกชาวป่า-
ชาวเขาเป็นปกติตลอดมา ท่านมีคุณธรรม-
สูงน่าเคารพบูชามาก คุณธรรมทางสติ-
ปัญญา รู้สึกว่า ท่านคล่องแคล่วมาก...

...เวลาท่านจะจากชั้นนี้ไป ก็ทราบ-
ว่าไม่ให้ใครรบกวนกับท่านมาก เป็นกังวล-
ไม่สบาย ขอตายอย่างเรียบง่ายกรรมฐาน-
ตาย จึงเป็นความตายที่เต็มภูมิของพระ-
ปฏิบัติ ไม่เกลื่อนกล่นรบกวนวาย...”

ป่วยหนัก...รักษาด้วยธรรมโอสถ

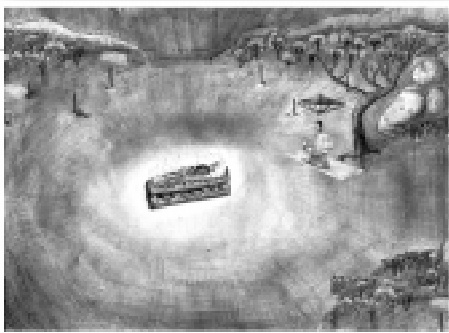
คราวหนึ่งท่านออกวิเวกโดยเดิน-
ธุดงค์ไปทางบ้านกะโหมโพนทอง ซึ่งอยู่-
ระหว่างอำเภอบ้านฝ้อ กับอำเภอบ้านบ่อ
ต่อเขตต่อแดนกัน มีแม่น้ำทอนเป็นเขต-

แดน ชาวบ้านหมู่บ้านกะโหลกโพทอง-
จำนวนมากต่างพากันล้มป่วยด้วย **โรค-
เจ็บขัดในหัวอก** ดาตาศักไปหมด-
เหมือนโรคอหิวาห์หรือฝีดาษ ถึงขนาดที่-
ว่าวันหนึ่งๆ เป็นกันตายกันวันละ ๓-๔
คนบาง ๕ คนบาง บางวันก็มีถึง ๗-๘
คนบาง

ท่านพักอยู่ในป่า เขาก็ไปนิมนต์-
ท่านมาสวด **กุสลา มาติกา** ให้คนตาย
เพราะแถวนี้ไม่มีพระ วันทั้งวันเดี๋ยวมืด-
นั้นตายแบกเข้ามาแล้ว สักพักเดี๋ยวก-
เข้ามาใหม่อีกแล้ว ท่านเลยจะไม่ได้หนี-
ห่างจากป่าช้าเลย จนสุดท้ายโรคนี้ก็มา-
เป็นขึ้นกับตัวท่านเอง

อาการของโรคเจ็บเหมือนกับ-
เหล็กแหลมหลาวทิ่มแทงประสานกันเข้า-
ไปในหัวอกในหัวใจ จะหายใจแรงก็ไม่ได้
ยิ่งถ้าหากว่าจามด้วยแล้วแทบจะสลบไป-
ในตอนนั้นเลยทีเดียว เมื่ออาการเกิดขึ้น-
เช่นนี้ทำให้ท่านทราบได้ทันทีว่า ถ้าขึ้น-
เป็นเช่นนี้แล้วไม่นานก็คงต้องตายอย่าง-
แน่แท้ เพราะแม้แต่การหายใจก็จะไม่ได้
มันคับเข้าแน่นเข้าเรื่อยๆ หายใจแรงแทบ-
ไม่ได้เลย เมื่ออาการเช่นนี้ปรากฏขึ้นท่าน

“...ไม่อยากตายก็ต้องได้ตาย
เมื่อถึงกาลมันแล้ว...ห้ามไม่ได้
สิ่งเหล่านี้เป็นคติธรรมดา
ยุงไปทำไม...”

จึงบอกชาวบ้านว่าเป็นโรคแบบเดียวกันนี้-
แล้ว ต้องขอหลบตัว

จากนั้นท่านก็เก็บตัวพักอยู่ที่ป่าไผ่-
ตีนภู แล้วจึงพิจารณาว่า

“...คราวนี้เราจะไปตายเสียแล้ว-
เหวอ ในเวลานี้เรายังไม่อยากไป เพราะใน-
หัวใจถึงจะละเอียดขนาดไหนก็ตาม แต่ก็-
รู้อยู่ว่า จิตนี้ยังไม่ได้เป็นอิสระ ยังมีอะไรอยู่-
ในจิต หากว่าตายไปในตอนนี้ก็แน่ใจใน-
ภูมิของจิตภูมิของธรรม ว่า จะต้องไป-
เกิดในที่นั้นๆ ยิ่งไงก็ต้องค้างอยู่ ยังไม่ถึงที่
เหล่านี้ทำให้วิตกพิจารณาว่า

‘ยังไม่อยากตาย’

เพราะจิตยังจะค้างอยู่ในขั้นใดขั้น-
หนึ่ง ในความรู้สึกยังมีอสังขารอยู่
แต่ไม่ใช่กับชีวิต เป็นความอสังขาร
อยู่กับมรรคผลนิพพานที่ตนต้องการจะ-
ได้...”

แต่ด้วยเหตุที่โรคมันบีบบังคับ-
ตลอดเวลา ทำให้ท่านต้องหม่นกลับมา
พิจารณาย้อนหลังว่า

“...ไม่อยากตายก็ต้องได้ตายเมื่อ-
ถึงกาลมันแล้วห้ามไม่ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นคติ-
ธรรมดา ยุงไปทำไม เรื่องทุกขเวทนานี้ก็-

เคยผ่าน เคยรบมาด้วยการนั่งหามรุ่งหาม-
ค่ำ นั่งตลอดรุ่ง

แม่ทุกขเวทนามากแสนสาหัสก็-
เคยได้ต่อสู้จนได้ความอัศจรรย์มาแล้ว
โรคนี้ก็เป็นทุกขเวทนาหน้าเดียวกัน
อริยสังขันธ์เดียวกัน จึงถอยไปไม่ได้...”

มีชาวบ้านยกทั้งบ้านพากันไป-
เยี่ยมท่านเป็นร้อยๆ ท่านก็ให้เขากลับ-
หมด ไม่ให้ใครมายุ่งเลย จะเหลืออยู่ก็แต่-
ผู้เฒ่าคนหนึ่งเท่านั้น แกแอบซุ่มดูท่านอยู่-
ตลอดทั้งคืนด้วยความเป็นห่วงที่กอไผ่ใน-
ป่าใกล้ๆ กันนั้นโดยไม่ให้ท่านรู้ตัว

ท่านตั้งใจจะขึ้นเวทีต่อกรกันกับ-
ทุกขเวทนาของโรคนี้ในคืนนี้ ชนิดจะให้ถึง-
เหตุถึงผลถึงพริกถึงขิงถึงเป็นถึงตายเลยที่-
เดียว จากนั้นก็เข้าที่นั่งภาวนา โหมกำลัง-
สติปัญญาหมุนเข้าพิจารณาทุกขเวทนา-
ในจุดตรงกลางอกที่กำลังเจ็บเสียดแทงอยู่-
นี้ ท่านเล่าไว้ดังนี้

“...พิจารณาทุกขเวทนาในหัวอก-
นี้ว่าเป็นยังไง เกิดขึ้นจากอะไร เสียดแทง-
อะไร เวทนาเป็นหอกเป็นหลาวเมื่อไรกัน
มันก็เป็นทุกข์ธรรมดาตัวเอง ทุกข์นี้ก็เป็น-
สภาพอันหนึ่ง เป็นของจริง... คนกันปามา-
ไม่ถอย เป็นตายไม่สนใจ สนใจแต่จะให้รู้-
ความจริงในวันนี้เท่านั้น

พิจารณาดังนี้จนกระทั่งถึง ๖ ทุ่ม-
กว่า พอเต็มทีเห็นประจักษ์ เวลาถอนนี้
ถอนอย่างประจักษ์เช่นเดียวกับทุกขเวทนา-
จากการนั่งตลอดรุ่ง จิตรอบด้วยปัญญา
ทุกขเวทนาถอนแบบเดียวกัน ถอนออกจน-

โล่งหมดเลย หายเจ็บไม่มีอะไรเหลือ วาง-
ไปหมดเลย เหมือนกับร่างกายไม่มี พักอยู่-
จนกระทั่งจิตมันพอตัวแล้วก็ยิบแยบๆ
ถอยออกมาๆ จิตก็ยังว่าง ร่างกายแม้จะมี-
อยู่แต่ไม่มีเจ็บมีปวดมีเสียดแทงในหัวอก-
อย่างที่เป็นอย่างนี้ จึงแน่ใจว่าไม่ตายแล้วที่นี้
โรคนี้หาย แกกั้นด้วยอริยสังข

พอหลังจากนั้นแล้วก็ลงเดินจงกรม
เขาเรียกตะเกียงอะไร แก้วครอบเล็กๆ ...
ภาควิสาณเขาเรียกตะเกียงโປ... จุดไว้-
ข้างนอกมุ้งโน้น... ตั้งแต่ต่อสู้กันอยู่โน้นนะ
จุดไว้แล้วก็เข้าที่ละ มองเห็นไฟอยู่นอกมุ้ง-
โน้น ไม่ได้เอาเข้ามาในมุ้ง จากนั้นก็ลงเดิน-
จงกรม โอบ เดินก็ตัวปลิวไปเลย หายเจ็บ-
ไม่มีอะไรเหลือ...”

ท่านเดินจงกรมจนตลอดรุ่ง คืนนั้น
ท่านจึงไม่ได้นอนเลย เมื่อแสงอาทิตย์-
สว่างพอรำไร ผู้เฒ่าที่แอบอยู่ข้างกอไผ่ก็-
ปุบปับออกมาด้วยความดีใจ ท่านเห็นผู้-
เฒ่าจึงทักว่า

“เฮ้ โยมมาทำไมล่ะ?”

“โห ผมนอนอยู่ที่นี่ ข้างกอไผ่นี้”

แกว่า

“เอ้า นอนทำไม? ก็บอกให้ไปตั้งแต่เมื่อคืนนี่”

“โอ๊ย ผมไม่ไป ผมกลัวท่านจะตาย ผมคอยแอบอยู่ที่นี่ ผมก็ไม่ได้นอนเหมือนกัน ทั้งคืน ไฟของท่านสว่างตลอดรุ่ง เห็นท่านมาเดินจงกรม ผมก็ดีใจบ้าง”

การพิจารณาทุกขเวทนาจากการป่วยคราวนี้ ท่านเคยยกเอามาเป็นตัวอย่างสอนพระให้รู้หลักว่า

“...เวลาพิจารณาแล้วแกถอนกัน มันก็ถอนให้เห็นชัดๆ นี่นะ... มันแก้กันได้ด้วยอริยสัจ ปัญญาพิจารณากองทุกข์ แยกแยะกันกับร่างกายของเราออกให้เห็นอย่างชัดเจน ดังที่เราเคยปฏิบัติมาในสมัยที่นั่งหามรุ่งหามค่ำ ไม่ได้ผิดกันเลย

แต่เรื่องสติปัญญาต้องขึ้นสดๆ ร้อนๆ เราจะไปเอาเรื่องเก่าเรื่องที่เคยเป็นมา มาปฏิบัติไม่ได้...เรื่องแก้กิเลส แก้อะไร ทุกสิ่งทุกอย่าง แก่ทุกขเวทนานี้ มันต้องสดๆ ร้อนๆ...อย่าให้เกิดขึ้นมาด้วยการคาดการหมาย... มันถึงแก่สดๆ ร้อนๆ จริงๆ ...”

ผีปอบสาว

ปีพ.ศ. ๒๔๙๓ เดือนเมษายน เป็นช่วงที่ท่านพักที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร ที่นั่นท่านได้พบกับคุณหมอมจเรญ^๑ ซึ่งกำลังเตรียมตัวจะบวชตามประเพณี

๑ คุณหมอมจเรญ วัดนสนุชาติ ต่อมาเป็นผู้อำนวยการ โรงพยาบาลศรีรัตนูปัจจุบันเกษียณอายุราชการ

“...เหตุที่จะเป็นปอบก็เพราะแกไปสักว่าน เขาเรียกว่านกระจาย สักอยู่บนหัวนี้...”

วันหนึ่ง มีหญิงสาวผู้หนึ่งเข้ามาสนทนากับหมอมจเรญ หลังจากพูดคุยกันอยู่ครู่ใหญ่ เรื่องราวที่สนทนากันทำให้หญิงสาวผู้นั้นถึงกับยอมเปิดเผยความในใจว่าแกเป็นปอบ ตัวท่านเองก็อยู่ในเหตุการณ์ตอนนั้นด้วย ดังนี้

“...อย่างเขาว่าเป็นปอบเป็นผีก็เหมือนกัน คนนั้นเป็นปอบคนนี้เป็นปอบ มันมีผีมาสิงอยู่ในคนเขาเรียกปอบ เอ๊ย ชื่อว่าอะไรนาหญิงคนนี้ หมอมจเรญชักเอาเสียจนตาแห้ง นั่งดูหญิงคนนั้น หมอมจเรญจะเป็นนักเรียนแพทย์ปัจจุบัน อยากรู้ชัดๆ เป็นยังไงแน่ แกก็เล่าให้ฟังจริงๆ โห แกเล่าอย่างอาจหาญนี่ นั่นเหมือนกับอ่าปากด้วย ลืมตาไม่หลับด้วยอ่าปากด้วย คือแกพูดมันน่าฟัง

ถ้าวันไหนมันหิวมันดึ้นอยู่ในนี้ เจ้าของจะรู้สิกรำคาญ วาจัน ปอบส่วนมากมันจะออกทางตา แผล็บๆ ทางตาแล้วก็ไปแล้ว ทางเจ้าของนี่ก็คอยร้อนใจ ละซิกกลัวว่ามันจะไปกินใครเข้า ถูกหมอมจเรญแกงเขาไล่ติดตามผีมา ก็มาหาเราได้อ่าคนไล่ผีไม่เก่ง คนไล่ผีไม่รู้อันนั้นก็กินคน พอมันกินอิ่มแล้ว ก็กลับมาหาคน กลับมาหาเจ้าของนั่นแหละ มาเขาเจ้าของ เขา

ทางหูข้างเข้าทางตาข้างแสบเดียว ที่นี้ก็จะรู้สึกง่วงนอนทั้งวัน ถ้ามันได้ไปกินอิมๆ มาแล้วจะง่วงนอนทั้งวันเลย แต่ถ้ามันหิวแล้วเจ้าของก็จะรู้สึกกระวนกระวายคือมันกวนอยู่ภายใน ครั้นถ้าออกไปกินเขาก็ถูกเขาไล่ละซิว่า

‘อินี่เป็นปอบ อินั่นเป็นปอบ’

เขาไล่ตามมาก็มาโดนเอาเราเข้าเหตุที่จะเป็นปอบก็เพราะแก่ไปสักว่านเขาเรียก ว่านกระจาย สักอยู่บนหัวนี้... ให้เขาสักว่านให้ที่กระหม่อม แล้วอยู่ยงคงกระพันด้วยนะ เมื่อสักว่านแล้ว แทงก็ไม่เข้าพันไม่เข้าปิ่นยิงไม่ออก... นั่นละเหตุที่จะมาเป็นปอบก็เพราะว่าอันนี้คือรักษาไม่ได้

แกวามีวิชาที่ขัดกันกับสิ่งนี้ เช่นกินของดิบอย่างนั้นะ ถ้าหากกินเนื้อดิบปลาดิบอย่างนี้เข้าไปมันจะขัดกับวิชานี้ ถ้าขัดแล้วก็ทำให้เป็นปอบได้ ถ้าไม่ขัดก็ไม่เป็นอะไร สิ่งที่ทำให้ขัดกันก็เช่น ไม้ให้กินเนื้อหรือไม่ให้กินปลาดิบ หรืออย่างลาบเลือด หรือเครื่องถ้วยก็ห้ามไม่ให้ไปลอดนี้ก็ไปลอดไม่ได้มันผิด นี่ละที่แก่เล่าให้ฟัง

เราก็ฟังดูเหมือนกัน เอ พิลึก ที่วัดป่าสุทธาวาสนี่ละ เรากำลังจะไปวัดดอยธรรมเจดีย์กับหมอเจริญ หมอเจริญกำลังจะบวช ให้ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ไปบวช... แกบวชให้แม่ แม่ขอก็เลยบวชให้ ก็พอดีผู้หญิงคนนั้นแกมาคอยรถอยู่ที่หน้าวัด แต่ก่อนรถไม่คอยมีแหละ มาที่กุฏิ พวกนี้ก็นั่งอยู่นั้น แก่มากก็เลยพูดกันไปพูดกันมา

จึงได้รู้เรื่องราวว่าแกเป็นปอบ

‘ทุกวันนี้ยังเป็นอยู่หรือ?’

เป็นอยู่แแก้วงั้นนะ ‘ทุกวันนี้ก็ยังเป็นอยู่ยังแแก้วไม่ตก เพราะว่ามันเขาสักไว้กระหม่อมนี้ แล้วไปทำผิดเลยกลายเป็นปอบไป...’

...ถ้าหมอเขาเก่งๆ มันไปกินใครอย่างนี้เขาไปจับผี พอจับมัดได้แล้ว เอาเชือกนะมัดเขาเรียกเชือกกระทำ เป็นเชือกวิชา เมื่อเขามัดผูกนี้ไว้แล้วมันก็ออกไม่ได้ จากนั้นเขาก็ซักถามซิ

‘เป็นใคร? มาจากไหน?’

เป็นนั่นชื่อว่าอย่างนั้นๆ ‘แล้วใครเป็นเจ้าของ?’ มันก็ชี้บอกเจ้าของ

‘ยายนี้แหละ’ คนยังสาวๆ อยู่นะไม่ใช่ยายอะไรแหละ หมอเจริญนี่เชื่อเลย...

โอโฮ! วิชามันแปลกนะ เอาไปคิดแหละพวกหมอแผนปัจจุบันนี่นะ สิ่งเหล่านี้เขาไม่เชื่อว่ามี ที่นี้หมอเจริญนี้แหละเชื่อไปเห็นแล้วไม่เชื่อได้อย่างไร เพราะเขาพูดเป็นตุเป็นตะ พูดเป็นหลักความจริง หลักฐานพยานก็สักอยู่บนกระหม่อมเขาก็บอกว่สักอยู่ตรงนี้ นี่ละตัวมันพาเป็นเหตุ ก็มีหลักฐานพยานอยู่ทุกสิ่งทุกอย่างแล้วจะไม่เชื่อได้อย่างไร มันกินคนเขาก็บอกว่ว่ามันไปกินคน...”

